

Codice del candidato:

Državni izpitni center

I SESSIONE D'ESAME

SLOVENO COME LINGUA SECONDA NEL TERRITORIO BILINGUE DELL'ISTRIA SLOVENA

Prova d'esame 1

A) Comprensione del testo

B) Conoscenza e uso della lingua

12 giugno 2007 / 90 minuti (30 + 60)

Al candidato è consentito l'uso della penna stilografica o della penna a sfera.

*Al candidato è consegnato il fascicolo con allegato il testo base
- staccabile - da analizzare, e due schede di valutazione.*

MATURITÀ GENERALE

INDICAZIONI PER IL CANDIDATO

Per iniziare a scrivere attendi il via dell'insegnante preposto.

Leggi attentamente le istruzioni all'interno.

Incolla il tuo codice o scrivi il tuo numero di codice nello spazio apposito su questa pagina in alto a destra.

Questa prova è composta dagli esercizi A e B che si ricollegano al testo base.

La prova d'esame A presenta 8 quesiti. La prova d'esame B ne presenta 13. Ti suggeriamo di impiegare 30 minuti per l'esercizio A e 60 minuti per il B.

Scrivi le risposte negli appositi spazi in modo chiaro e leggibile. Scrivi in corsivo, non usare le lettere in stampatello.

Accanto ai quesiti, sul lato destro, è evidenziato il punteggio possibile.

Abbi fiducia nelle tue possibilità.

Buon lavoro.

Questa prova ha 9 pagine scritte e 3 pagine bianche.

Izhodišno besedilo k 1. izpitni poli

Andrej Guštin: Izgubili planet, dobili pritlikave planete. GEA. Oktober 2006. Str. 74.

ASTRONOMIJA

IZGUBILI PLANET, DOBILI PRITLIKAVE PLANETE

BESEDILO: ANDREJ GUŠTIN

1 Plutona ne uvrščamo več med planete! Tako so se na 26. generalnem zasedanju Mednarodne astronomske unije – IAU (International Astronomical Union) v Pragi odločili astronomi.

2 Pluton po novem uvrščamo v novo družino pritlikavih planetov. V kategoriji asteroidov so ga označili s številko 134340. Posnetek Plutona z vesoljskim teleskopom Hubble je eden najboljših v zgodovini. Lepo so vidne tudi tri Plutonove lune.

3 AU, svetovno združenje astronomov iz 75 držav, ima približno 9000 članov in med drugimi njegovimi nalogami so tudi astronomske definicije. Pred sprejetjem nove definicije, ki jo je 24. avgusta izglasovalo okoli 400 prisotnih strokovnjakov, je potekala žolčna razprava. Na začetku zasedanja je celo kazalo, da bomo v Osončju po- slej imeli 12 planetov, poleg obstoječih naj bi mednje vpisali še telo 2003 UB313 – Xena, ki je bilo uradno poimenovano Erida, Plutonovo luno Haron in največji asteroid Ceres. Ta in druge zamisli o kategorizaciji teles se niso obdržale in po- slej velja nova definicija teles v Osončju, katere posledica je izključitev Plutona iz družine planetov in njegova umestitev v tako imenovane pritlikave planete.

4 ☉ NOVE DEFINICIJE PLANETOV

1. Planet je vesoljsko telo, ki kroži okoli Sonca in ima dovolj veliko maso, da z lastno težo doseže hidrostatsko ravnovesje oziroma (skoraj) okroglo obliko, in JE počistilo okolico svoje orbite.

2. Pritlikavi planet je vesoljsko telo, ki kroži okoli Sonca in ima dovolj veliko maso, da z lastno težo doseže hidrostatsko ravnovesje oziroma (skoraj) okroglo obliko, in NI počistilo okolice svoje orbite.

3. Vsa druga telesa, ki krožijo okoli Sonca, se skupinsko imenujejo »mala telesa Osončja«.

5 Po teh novih definicijah med planete v Osončju spadajo Merkur, Venera, Zemlja, Mars, Jupiter, Saturn, Uran in Neptun.

6 V kategoriji pritlikavih planetov sta Pluton in Erida, čeprav razmejitev z drugimi kategorijami še ni dokončno določena. Med mala telesa Osončja se uvršča večina asteroidov, kometi, večina transneptunskih teles in drug »drobiž«. Seveda so kot posebna kategorija ostali sateliti oziroma lune, ki krožijo okoli planetov.

☉ ZAKAJ NOVOSTI

7 Javnost se ob tem upravičeno sprašuje, kaj je pričilo astronome, da so s spiska črtali planet, ki ga poznamo že 75 let. Toda razprava o razvrstitvi Plutona se ni začela na letošnjem kongresu IAU, temveč že mnogo prej. Pluton je v družini planetov izstopal zaradi skromne velikosti in razpotegnjene, glede na ravni-

no gibanja drugih planetov znatno nagnjene orbite.

8 Potreba po novi definiciji planetov je postala še posebej pereča, ko so astronomi lani odkrili telo 2003 UB313 – Erida, ki okoli Sonca kroži daleč za Plutonom, a je od njega nekoliko večje. Po stari definiciji bi morali Erida uvrstiti med planete, saj je veljalo, da so planeti telesa, ki imajo maso, manjšo od 13 mas Jupitra in so večji od Plutona ter krožijo neposredno okoli zvezd.

9 Ko je leta 1930 Američan Clyde Tombaugh odkril Pluton, so astronomi zelo slabo poznali razmere v zunanjih predelih Osončja. Pred približno desetimi leti pa so tam začeli odkrivati številna telesa in potrdili, da Pluton kroži v roju teles tako imenovanega Kuiperjevega pasu. V znanosti se pogosto zgodi, da je ob novih odkritjih treba stare pojme zavreči in jih nadomestiti z novimi. Če smo do nedavna verjeli, da je Pluton samostojni planet, tega zaradi obstoja množice teles v Kuiperjevem pasu, ki mu tudi sam pripada, ne moremo več trditi.

10 S tem ko se bogatijo naša spoznanja o Osončju, se spreminja tudi pogled in definicije posameznih objektov. Nova definicija planetov je že požela nekaj kritik. Astronomi namreč v zadnjih letih okoli drugih zvezd odkrivajo vse več planetov, ki pa jih najnovejša definicija še ne zajema. ☉

PAGINA BIANCA

A – bralno razumevanje

Natančno preberite besedilo in rešite naloge.

1. Se vam zdi, da je bilo 26. generalno zasedanje Mednarodne astronomske unije v Pragi pomembno?

DA   NE

Zakaj? _____
(3 točke)

2. Katera dejstva govorijo v prid nove opredelitve Plutona, da ni planet?

_____
_____
(5 točk)

3. V čem se razlikuje pritlikavi planet od planeta?

_____
_____
(4 točke)

4. Ob katerem odkritju se je pojavila potreba, da se nanovo razmisli o statusu Plutona?

_____
(3 točke)

5. Kdaj so odkrili Pluton in zakaj so ga tedaj imenovali planet?

_____
_____
(1 + 3) (4 točke)

6. Kaj lahko iz članka razberemo o znanstvenih ugotovitvah, trditvah nasploh?

_____
_____
(5 točk)

7. Kaj pomeni v izhodiščnem besedilu »drobiž«?

(3 točke)

8. V izhodiščnem besedilu izraža »pičilo« (v prvi povedi 7. odstavka) avtorjevo

- a) odobravanje odločitve astronomov.
- b) hvaljenje odločitve astronomov.
- c) začudenje nad odločitvijo astronomov.
- č) spodbudo astronomom.

(3 točke)

B – poznavanje jezika in tvorjenje besedila

1. Naslednji besedi uporabite v dveh povedih.

sončev
sončen

(2 točki)

2. Naslednje samostalnike postavite v rodilnik množine.

Samostalnik v imenovalniku ednine	Samostalnik v rodilniku množine
osončje	
obzorje	
ciklus	
jedro	
telo	
dan	
krogla	
komet	

(4 točke)

3. Katere skladenjske vloge opravlja beseda *planeti* v naslednjih povedih?

Pojavila se je potreba po novi definiciji *planetov*.

Planeti so vesoljska telesa, ki krožijo okrog sonca.

Pluton je v družini *planetov* izstopal zaradi skromne velikosti ter razpotegnjene in znatno nagnjene orbite.

(3 točke)

4. Podčrtano samostalniško besedno zvezo pretvorite v stavek (odvisni).

Med kroženjem planetov okoli Zemlje pride včasih do mogočnega nebesnega pojava.

(2 točki)

5. Izpišite z besedami (neokrajšano).

24. 08. 2006 _____

12 planetov _____

iz 75 držav _____

3476 km _____

(4 točke)

6. V naslednjih povedih vpišite manjkajoče besede in pri tem pazite na ustrezno rabo velike/male začetnice.

Že zdavnaj ugotavljajo, da je _____ (zemlja/Zemlja) prenaseljena.

Pozno jesensko _____ (sonce/Sonce) nas je prijetno grelo v hrbet.

Na _____ (lunino/Lunino) površje je človek prvič stopil v 20. stoletju.

Poleg planetov sestavlja _____ (osončje/Osončje) še njihovih 158 naravnih satelitov.

V zimsko noč je svetila velika polna _____ (luna/Luna).

(5 točk)

7. V naslednji povedi podčrtajte stavčne člene.

Tako so se na 26. generalnem zasedanju Mednarodne astronomske unije v Pragi odločili astronomi.

(4 točke)

8. Izpisanim glagolom pripišite naslednje oblike v 1. osebi ednine.

Glagol	Nedoločnik	Sedanjik	Veelnik
obdržale			
postala			
izstopal			

(6 točk)

9. S svojimi besedami razložite navedeni prevzeti besedi.

astronomija _____

_____

astrologija _____

_____

(4 točke)

10. Naslednjim besedam pripišite protipomenke.

Beseda	Protipomenka
blizu	
viden	
odkriti	
več	

(4 točke)

11. Iz naslednjih samostalnikov izpeljite pridevnike.

Samostalnik	Pridevnik
planet	
vesolje	
telo	
astronom	

(4 točke)

12. Iz povedi izpišite odvisnike in jih poimenujte.

Potreba po novi definiciji planetov je postala še posebej pereča, ko so astronomi lani odkrili telo 2003 UB313 – Erida, ki okoli Sonca kroži daleč za Plutonom.

IZPIS

_____

_____

POIMENOVANJE

_____

_____

(4 točke)

PAGINA BIANCA

PAGINA BIANCA